

КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ МУЗЕЇВ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО І ПРОСВІТНИЦЬКОГО ЦЕНТРУ ВІННИЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті охарактеризовано різні форми культурно-освітньої діяльності музеїв Культурно-мистецького і просвітницького центру Вінницького національного технічного університету (КМПЦ ВНТУ) – екскурсії, лекції, ігри, майстер-класи. Встановлено, що такі форми роботи музеїв КМПЦ ВНТУ реалізуються в руслі запровадження нового розуміння місії музею, згідно з яким сучасний музей є майданчиком для культурного діалогу і взаємодії між аудиторією і персоналом установи.

Ключові слова: музеї Культурно-мистецького і просвітницького центру Вінницького національного технічного університету, культурно-освітня діяльність, екскурсія, мистецтво, художник, студенти.

Abstract

The article different forms of museums' cultural and educational activity of the Centre of Art and Culture of Vinnytsia National Technical University, such as excursions, lectures and tutorials, were described. It was emphasized that these forms of activities were hold according to the latest approach to the museums tasks – to create the platform for cultural communication between the audience and the staff.

Key words: museums of the Centre of Art and Culture of Vinnytsia National Technical University, cultural and educational activity, excursions, art, artists, students.

Вступ

Тенденції розвитку культури і мистецтва кінця ХХ – початку ХХІ ст. зумовлюють переосмислення місця і ролі музеїв у сучасному світі. Згідно з принципами нової музеології, ці установи постають не лише сховищами культурно-мистецьких цінностей і науково-дослідними центрами, а й перетворюються на соціокультурні інститути, що задовольняють потреби сучасного суспільства і сприяють його розвитку. Важливе місце у цьому процесі належить музеям вищих закладів освіти, діяльність яких спрямована на формування світоглядних позицій фахівця, його загальної та професійної культури.

До таких установ належать і музеї Культурно-мистецького і просвітницького центру Вінницького національного технічного університету (далі – КМПЦ ВНТУ), діяльність яких відіграє вагомий роль в університетському середовищі і культурно-мистецькому житті міста. В роботі музейних установ відбуваються трансформаційні процеси – музеї, маючи потужний культурний потенціал і презентуючи мистецтво краю, намагаються відповідати вимогам часу та вдосконалюють і розширюють напрями та види діяльності. З огляду на це, актуальним є дослідження особливостей культурно-освітньої діяльності КМПЦ ВНТУ в сучасних умовах.

Мета статті – розкриття особливостей культурно-освітньої діяльності музеїв КМПЦ ВНТУ.

Результати дослідження

Культурно-мистецький і просвітницький центр був створений при кафедрі історії та теорії культури у Вінницькому національному технічному університеті у 1990 р. в межах проекту «Гуманізація технічної освіти». Ініціатором створення і директором цього центру стала професор Т. Б. Буяльська. КМПЦ ВНТУ є навчально-методичною базою для викладання дисциплін

гуманітарного циклу – «Історії та культури України» й «Української та зарубіжної культури». Тут досліджується творчість подільських художників, аналізується, систематизується і використовується у навчальному процесі інформація про їхню спадщину. Однією з важливих функцій КМПП ВНТУ є збереження та популяризація здобутків української культури, залучення студентів до культурно-мистецького життя міста, розвиток естетичного смаку, пробудження зацікавленості мистецтвом, розвиток здібностей його сприйняття.

У структурі КМПП ВНТУ налічується 6 музейних зал. До них належать музеї: «Сучасне подільське мистецтво», «Українська народна ікона та декоративно-ужиткове мистецтво», меморіальний музей Ф. З. Коновалюка, зала скульптури, експозиційна зала. Тут на постійній основі експонуються всі види і жанри образотворчого мистецтва. Загальна кількість експонованих зразків – понад 810 одиниць (живопис, графіка, скульптура, декоративно-прикладне та ужиткове мистецтво, українська ікона тощо).

Музей сучасного подільського мистецтва має дві зали – реалістичного напрямку та авангардного, де представлені роботи професійних художників і аматорів, а також майстрів декоративно-ужиткового мистецтва Вінниччини.

У реалістичному живописі переважають роботи професійних митців, серед яких М. Бондар, В. Гончаренко, В. Грицина, М. Мігрін, О. Назаренко, А. Павлюк, І. Попенко, О. Сидоров, І. Синьпольський, А. Сорока, Л. Сорочинська, М. Чорний, М. Чулко та інші. Колекція художніх творів складається з живопису, графіки, народної ікони (картини-ікони), скульптури, декоративно-ужиткового мистецтва. Серед живописних творів – пейзажі, портрети, натюрморти, тематичні картини. Графіка представлена акварельними пейзажами та портретами Н. Багнюк, О. Назаренка, О. Янголя.

Пласт декоративно-ужиткового мистецтва презентований батиком, різьбою по дереву, керамікою, художнім склом, гобеленом, вишивкою, шкірою й камінням, витинанками, тополіним пухом, флористикою, петриківським розписом.

У залі авангарду розміщені живописні картини художників М. Бабія, Ф. Панчука, О. Рожкова, А. Шевченка, В. Шпаківського; графіка О. Довбожука, Ю. Кізімова, О. Непорожнього, О. Шиніна, О. Янголя. У роботах митців поєднуються фігуративний й абстрактний методи творчості, полотна характеризуються експресивністю, динамікою, еkleктизмом образів та стилів.

У музеї «Українська народна ікона та декоративно-ужиткове мистецтво» представлена українська та подільська народні ікони й експонати декоративно-ужиткового мистецтва: жіночі та чоловічі сорочки, рушники, писанки, бубнівська кераміка (миски, глечики).

У меморіальному музеї Ф. З. Коновалюка презентовано 244 полотна видатного художника. Серед них – пейзажі, портрети, натюрморти, ілюстрації, мініатюри. Ф. З. Коновалюк продовжив традиції реалістичного живопису кінця XIX – початку XX ст. Твори художника, пройняті великою любов'ю до Поділля, України були не кон'юктурними в добу соціалістичного реалізму, що панував у мистецтві XX ст., тому митець не був визнаний за життя. Зацікавленість творчістю Ф. З. Коновалюка з'явилася вже після отримання Україною незалежності. Полотнам митця притаманні багатство колірної палітри, врівноваженість композиції, традиційність, ліризм, поетичність.

В експозиції зали скульптури – єдиній у Вінниці, представлені роботи різних жанрів – ескізи пам'ятників, портрети, історичні, символічні зображення, аніمالістичний жанр. Слід зазначити, що деякі скульптури з експозиції музею, які мають мистецьку цінність, не знайшли притулку в музеях міста і не мали власного глядача. Дбаючи про збереження регіональної культурної спадщини, колектив КМПП ВНТУ сформував постійно діючу експозицію [3, 60].

В експозиційній залі відбуваються виставки робіт майстрів різних видів мистецтва, що сприяють ознайомленню із творчістю митців Вінниччини та інших регіонів України й орієнтації в сучасному художньому процесі.

Перш ніж розкривати особливості культурно-освітньої діяльності музеїв КМПП ВНТУ варто з'ясувати поняття «культурно-освітня діяльність». Більшість учених вважає культурно-освітню діяльність одним із провідних напрямів діяльності музею, за допомогою якого реалізується освітньо-виховна функція музею [1; 2]. Т. Юрєнева розглядає культурно-освітню діяльність як «освіту в просторі культури» [8, 470]. Дослідниця визначає пріоритети нової концепції культурно-освітньої діяльності музеїв – звернення до внутрішнього світу відвідувача, вплив на його чуттєво-емоційну сферу, занурення в історичне середовище, стимулювання його уяви й асоціативного сприйняття [8, 494].

Теоретичну і методичну основу культурно-освітньої діяльності музею становить музейна педагогіка, в її межах створюються нові методики і програми роботи з відвідувачами, досліджується вплив на них різних форм музейної комунікації.

Культурно-освітня діяльність є одним із основних видів діяльності музеїв КМПЦ ВНТУ (поруч з експозиційною і фондовою). Тут використовуються різні форми культурно-освітньої діяльності – екскурсії, лекції, ігри, майстер-класи та ін. Щорічно проводиться понад 450 екскурсій – серед них навчальних більше 200 [6]. Екскурсії й лекції присвячені вивченню видів, жанрів, мови образотворчого мистецтва. Після оглядових і тематичних екскурсій студентам пропонується виконати творчу роботу на тему «Мистецтво Поділля». При написанні роботи студентам необхідно обрати картину, яка привернула увагу, дослідити життєвий та творчий шлях художника і підібрати поезії до обраної картини, або написати власні. Велику зацікавленість у студентів також викликають інтерактивні екскурсії, засновані на запитаннях і відповідях, що спонукають до комунікації викладачів, персоналу музеїв зі студентами.

Варто зазначити, що такі форми роботи музеїв КМПЦ ВНТУ реалізуються в руслі запровадження нового розуміння місії музею, згідно з яким сучасний музей є майданчиком для культурного діалогу і взаємодії між аудиторією і персоналом установи. У цьому контексті використовується метод медіації як одна із форм культурно-освітньої діяльності музею, що набув поширення у країнах Західної Європи у 1990-х рр., а в Україні ще залишається маловідомим. У широкому значенні поняття «медіація» застосовують для означення будь-якого виду діяльності з передачі інформації про мистецтво і пов'язані з ним феномени. У вузькому значенні «медіацію» розуміють як особливу інноваційну практику взаємодії з відвідувачем у музеї, що ґрунтується на активному діалозі й обміні думками [4]. Опираючись на це трактування, зазначимо, що працівник музею постає медіатором, тобто посередником між музейними експонатами і студентською аудиторією. Завдання медіатора – не стільки надавати нові знання, скільки стимулювати діалог, обмін думками із відвідувачами музею, які сприятимуть самостійному осмисленню творів мистецтва. Взаємодія між медіатором і відвідувачами ґрунтується на знаннях і досвіді глядачів.

Однією із яскравих тенденцій у культурно-освітній діяльності музеїв КМПЦ ВНТУ є запровадження інтерактивних форм – ігри-квести, перформанси, учасниками яких є студенти, учні та мешканці міста. Це відповідає новому комунікаційному підходу, що сформувався у музеєзнавстві, згідно з яким відвідувач постає повноцінним учасником процесу комунікації, співрозмовником і партнером музею, а не пасивним отримувачем знань і вражень [9, 281]. Яскравим зразком запровадження подібних форм роботи музеїв є пізнавальні ігри-квести, спрямовані на пошук і виявлення музейних експонатів. Такі ігри дозволяють виявити інтелектуальний і дослідницький потенціал кожного учасника, а також спонукають взаємодіяти відвідувачів один з одним, розвивають навички командної роботи.

У музеях КМПЦ ВНТУ також відбуваються майстер-класи, де студенти знайомляться із різними жанрами декоративно-ужиткового мистецтва – вишивкою, писанкарством, орігамі, ліпленням керамічних виробів, плетінням з соломки та іншими і беруть участь у створенні предметів цього виду мистецтва. Це розвиває творчі здібності студентської молоді, сприяє розумінню мови і закономірностей мистецтва, залучає до найкращих надбань національної культури.

Тут проводиться цілий ряд мистецьких проєктів, що характеризуються різноманітністю форм – музичні вечори, виставки, творчі зустрічі, арт-медіа акції, присвячені творчості діячів національної та світової культури. У заходах беруть участь талановиті студенти, професійні митці. Концерти, творчі вечори, музично-літературні програми, викликають велику зацікавленість широкої аудиторії. За понад 30 років свого існування КМПЦ ВНТУ став вагомим культурним осередком, відомим не лише у Вінниці, а й в Україні.

Висновки

Отже, використовуючи різні форми культурно-освітньої діяльності, музеї КМПЦ ВНТУ сприяють удосконаленню освітнього процесу університету: збагаченню і поглибленню художнього досвіду студентської молоді та залученню її до культурно-мистецьких цінностей, спонуканню студентів до науково-дослідницької, пошукової, художньо-естетичної діяльності, вивченню і популяризації пам'яток історії та культури рідного краю. Музеї КМПЦ ВНТУ створюють в університеті творче середовище, що сприяє формуванню креативності, гнучкості мислення, здатності продукувати нові ідеї – навичок, якими має володіти сучасний фахівець.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Белофастова Т. Ю. Музей у системі сучасних комунікацій. Вісник ДАКККиМ. К., 2009. № 4. С. 36-39.
2. Бондарець О. В. Освітні моделі музею та специфіка освітньої діяльності на сучасному етапі. МАГІСТЕРІУМ. Культурологія. 2018. Вип. 71. С. 36-42.
3. Буяльська Т. Б. Роль і завдання художніх музеїв культурно-мистецького центру Вінницького національного технічного університету. Університетські музеї: європейський досвід та українська практика: зб. праць Міжнародної науково-практичної конференції (6–7 жовтня 2011 р., м. Київ). Ніжин: «Ферокол», 2012. С. 53–65.
4. Mörsch Ed. C., Fürstenberg S., Chrusciel A. Time for Cultural Mediation. Online Publication. 2013. URL: <http://www.kultur-vermittlung.ch/zeit-fuer-vermittlung/>
5. Муравська С. В. Музейні заклади у системі вищої освіти Західної України на тлі світових тенденцій. Львів: Манускрипт, 2018. 244 с.
6. Офіційний сайт Культурно-мистецького і просвітницького центру Вінницького національного технічного університету. URL: <http://ingpp.vntu.edu.ua/> (дата звернення: 19.01.2022).
7. Снагощенко В. В. Університетський музей: традиційний та інноваційний підходи в освітній діяльності. Молодий вчений. № 11 (63). 2018. С. 702-705.
8. Юрєнева Т. Ю. Музееведение: учеб. 4-е изд. испр. и доп. Москва: Академический Проект, Альма Матер, 2007. 560 с.
9. Яковець І. О. Художній музей ХХІ століття: монографія. Черкаси: Вид. Вовчок О., 2016. 464 с.

Сідлецька Тетяна Іванівна - кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: sidletska79@gmail.com

Sidletska Tetiana I. - Candidate of Art Criticism (Ph.D.), assistant professor of Social and Political Sciences Department Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: sidletska79@gmail.com